

Nr 27

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner.

(3:e avd.)

DRIFTBUDGETEN

Elfte huvudtiteln

Allmänna beredskapsarbeten m. m. och Särskilda beredskapsarbeten m. m. Kungl. Maj:t har i propositionen nr 2, bilaga 9, s. 35—36 (punkterna 1 och 2 i utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1969) föreslagit riksdagen att på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 anvisa

1. till Allmänna beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 75 000 000 kr., därav förslagsvis 40 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

2. till Särskilda beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 75 000 000 kr., därav förslagsvis 20 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I gällande riksstat har förts upp reservationsanslag

a) till Allmänna beredskapsarbeten m. m. med 415 000 000 kr., därav förslagsvis 140 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

b) till Särskilda beredskapsarbeten m. m. med 320 000 000 kr., därav förslagsvis 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 423 av herrar Bengtson och Dahlén och II: 510 av herrar Wedén och Hedlund i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till regeringen uppmanar denna att undersöka möjligheterna att genomföra tidigareläggning av försvarsbeställningar och försvarsarbeten i av sysselsättningsminskning drabbade län,

dels de likalydande motionerna I: 523 av herr Bengtson m. fl. och II: 637 av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl. vari hemställtts att riksdagen under inrikesdepartementets huvudtitel måtte anvisa till anläggnings- och byggnadsarbeten samt befästringsarbeten för försvaret i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län ett belopp om sammanlagt 40 milj. kr. å tilläggsstat för innevarande budgetår,

dels de likalydande motionerna I: 526 av herr Bengtson m. fl. och II: 624 av herr Hedlund m. fl. vari hemställtts att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 2 måtte på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 under Inrikesdepartementet

a) B 5 Allmänna beredskapsarbeten m. m. anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr., därav förslagsvis 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

b) B 6 Särskilda beredskapsarbeten m. m. anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr., därav förslagsvis 25 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

dels de likalydande motionerna I: 532 av herr Dahlén m. fl. och II: 669 av herr Wedén m. fl. vari hemställtts att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 2 måtte till Allmänna beredskapsarbeten m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

Utskottet. Av på riksstaten för innevarande år till Allmänna beredskapsarbeten m. m. och Särskilda beredskapsarbeten m. m. totalt anvisade 735 milj. kr. har 350 milj. kr. beräknats för allmänna beredskapsarbeten och ca 240 milj. kr. för särskilda beredskapsarbeten. Kungl. Maj:ts förslag att på tilläggsstat anvisa 75 milj. kr. för allmänna och lika mycket för särskilda beredskapsarbeten avser att skapa utrymme för ytterligare sådana arbeten under innevarande budgetår intill den nivå om ca 4 milj. dagsverken som gällde föregående budgetår. Arbetsmarknadsstyrelsen har i sin i september 1968 avgivna anslagsframställning föreslagit att 200 milj. kr. ställdes till förfogande för särskilda beredskapsarbeten.

I motionerna I: 526 och II: 624 samt I: 532 och II: 669 riktas kritik mot den bakom Kungl. Maj:ts förslag liggande medelsberäkningen. I de förstnämnda motionerna, vari föreslås att utöver Kungl. Maj:ts förslag ytterligare 25 milj. kr. anvisas till allmänna och lika mycket till särskilda beredskapsarbeten, grundas denna kritik bl. a. på att en ändrad inriktning knappast kan genomföras så snabbt att den får verkan på anslaget för innevarande budgetår, att nedskärningen jämfört med arbetsmarknadsstyrelsens förslag drabbar de särskilda beredskapsarbetena och att en inriktning mot billigare objekt kan antas gå ut över vägarbeten varav även följer en övervältring av kostnaden på kommunerna. De sistnämnda likalydande motionerna utgår från sysselsättningsläget i skogslänen och riskerna för en ytter-

ligare försämring och innefattar tillika ett förordande av att den däri föreslagna anslagshöjningen om 25 milj. kr. för allmänna beredskapsarbeten används för en ökning av vägbyggnadsarbetena i de nämnda länen.

Hemställan i motionerna I: 523 och II: 637 om att 40 milj. kr. anvisas för försvarsarbeten i de fyra nordligaste länen torde med hänsyn till anslagskonstruktionerna innebära förslag om ytterligare anslag till Allmänna beredskapsarbeten m. m. I motionerna anges att medlen avses få disponeras utöver utgiftsramen för det militära försvaret. Hemställan i motionerna I: 423 och II: 510 om en undersökning av möjligheterna att tidigarelägga försvarsbeställningar och försvarsarbeten torde närmast avse andra sysselsättningssvaga län än de i motionerna I: 523 och II: 637 avsedda norrlands-länen.

I statsrådsprotokollet (prop. 1, bil. 13, s. 48—49 och 63) har tabellariskt redovisats omfattning, kostnader och fördelning för beredskapsarbetena. Därav framgår bl. a. att det genomsnittliga beloppet för arbetsmarknadsstyrelsens andel av dagsverkskostnaderna sjunkit under budgetåren 1965/66—1967/68 och utgjorde det sistnämnda budgetåret för allmänna beredskapsarbeten 247 kr. och för särskilda beredskapsarbeten 123 kronor. För de allmänna beredskapsarbetena sjönk under denna tid även den genomsnittliga totala dagsverkskostnaden medan dessa kostnader ökade något för de särskilda beredskapsarbetena. Av redovisningen framgår vidare beträffande allmänna beredskapsarbeten att vägbyggnadsarbeten under budgetåret 1967/68 dragit ca 43 procent såväl av dagsverksantalet som av totalt nedlagda kostnader och ca 57 procent av arbetsmarknadsstyrelsens andel av dessa kostnader. För de särskilda beredskapsarbetena var motsvarande andel ca 11 procent av dagsverksantalet, ca 19 procent av nedlagda kostnader och ca 26 procent av arbetsmarknadsstyrelsens andel av kostnaderna. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens statistik föll närmast föregående budgetår ca 42 procent av dagsverksantalet i beredskapsarbeten på de fyra nordligaste länen med ca 11 procent av rikets folkmängd medan ca 16 procent föll på de övriga tre skogslänen med likaledes ca 11 procent av folkmängden. På skogslänen föll föregående budgetår sålunda ca 58 procent av dagsverksantalet. Enligt uppgifter för juli—december 1968 har skogslänens motsvarande andel stigit till ca 64 procent, vilket fördelat utgjorde ca 87 procent av de allmänna och 55 procent av de särskilda beredskapsarbetena. Efter en ytterligare försvagning av arbetsmarknaden i skogslänen svarade de trots dessa och andra åtgärder i slutet av år 1968 för 45 procent av arbetslösheten. De hade samtidigt endast 13 procent av de obesatta platserna.

För innevarande budgetår gäller vidare att Kungl. Maj:t som förut får anpassa utgiftsramen för det militära försvaret med hänsyn även till konjunkturpolitiska förutsättningar. I vissa fall kan medel för sysselsättningsstimulerande åtgärder ställas till förfogande för betalning av byggnadsar-

beten, materiel m. m. för krigsmakten utöver den militära utgiftsramen (prop. 1968: 110, s. 74 och 90, SU 122, jfr även SU 1968: 123). För innevarande år har, såsom förutskickats, Kungl. Maj:t medgivit fortifikationsförvaltningen att med anlåtande av arbetsmarknadsmedel utföra byggnadsarbeten m. m. intill en sammanlagd kostnad av 20 milj. kr., varav 4 milj. kr. skall avse särskilda beredskapsarbeten.

Vad angår beredskapsarbetenas allmänna inriktning på arbetsobjekt bör enligt utskottets mening fortfarande gälla den huvudprincip att arbetena skall vara angelägna och kunna på ett ändamålsenligt sätt fogas in i utvecklingsplanerna (jfr SU 1968: 63, s. 15). Någon riksdagens bindning av vissa anslagsbelopp för t. ex. vägarbeten bör därför inte komma i fråga.

Utskottet har ingen erinran mot att som departementschefen förordat en fortsatt inriktning sker mot dagsverksbilligare projekt inom ramen för den angivna huvudprincipen. Svårigheter uppstår vid urvalet av objekt då kraven att arbetena skall förläggas i närheten av de arbetslösas hemort förstärks. Dessa krav har, som redovisats, fått tillmötesgå i synnerligen stor utsträckning. En riksdagens bindning av medel för beredskapsarbeten till vissa regioner är olämplig och, som den faktiska fördelningen visar, obehövlig även från de synpunkter som företräds i motioner som innebär en geografisk begränsning av anslagsanvändningen. Utskottet erinrar även om de geografiskt selektiva åtgärder som vidtagits utom beredskapsarbetenas ram.

I fråga om medelsberäkningen delar utskottet uppfattningen att medel bör anvisas på tilläggsstat för att möjliggöra beredskapsarbeten av ungefär samma omfattning innevarande budgetår som under det näst föregående budgetåret. Totalt tillgängliga medel, 425 milj. kr. för de allmänna och 315 milj. kr. för de särskilda beredskapsarbetena, bör kunna medge att en sådan målsättning uppfylls. Vid bedömningen av målsättningen har därvid ingått som en mycket tungt vägande del utvecklingen av strukturarbetslösheten i skogslänen.

En höjning av det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m. i enlighet med förslaget i motionerna I: 523 och II: 637 är enligt utskottets mening inte lämplig. Ett infogande av försvarsarbeten i sysselsättningsanslagen bör ske på hittillsvarande sätt. Förslaget i motionerna I: 423 och II: 510 att hos Kungl. Maj:t begära en undersökning av möjligheterna att tidigarelägga försvarsbeställningar avstyrks. Kungl. Maj:t har redan enligt nu gällande ordning att pröva sådana och likartade frågor, en möjlighet som även tagits i bruk.

Kungl. Maj:ts förslag tillgodoser de ökade behoven av medel för särskilda beredskapsarbeten i erforderlig omfattning. Förslaget tillstyrks därför medan motionerna I: 526 och II: 624 avstyrks i denna del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 526 och II: 624, I: 523 och II: 637 samt I: 532 och II: 669, de två förstnämnda såvitt nu är i fråga, till *Allmänna beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 75 000 000 kr., därav förslagsvis 40 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 526 och II: 624, såvitt nu är i fråga, till *Särskilda beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 75 000 000 kr., därav förslagsvis 20 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 423 och II: 510 såvitt nu är i fråga.

Stockholm den 11 februari 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 20.

Reservationer

1. beträffande *vägarbeten m. m. i skogslänen* av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Antonsson (cp) och Mundebo (fp) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med »Vad angår» och slutar med »i skogslänen» bort ha följande lydelse:

»De av Kungl. Maj:t föreslagna anslagen torde inte medge beredskapsarbeten av en sådan omfattning som departementschefen förordat. En minskning av dagsverkskostnaderna till en nivå som möjliggör att föreslagna 150 milj. kr. kan finansiera de 1,2 milj. dagsverken som krävs enligt denna målsättning torde inte vara realistisk. Härtill kommer att arbetsmarknadsläget i norrlandslänen och övriga skogslän försämrats med risker för ytterligare påfrestningar under våren. Det förhållande att en

stor del av dessa arbetslösa är lokalt bundna kräver ytterligare beredskapsarbeten i närheten av deras hemorter. Bland de objekt som även i ett större sammanhang framstår som särskilt angelägna är vägarna. Dessa faktorer samverkar med nödvändigheten att reservera medel även för behov utom skogslänen, varav följer att ytterligare medel måste beräknas. De beräkningsgrunder som angetts i motionerna I: 526 och II: 624 samt I: 532 och II: 669 kan utskottet ansluta sig till. Utöver Kungl. Maj:ts förslag bör sålunda för allmänna beredskapsarbeten beräknas ytterligare 25 milj. kr. i allt väsentligt för vägbyggnadsarbeten i skogslänen.»

2. beträffande *vissa försvarsarbeten* av herrar Axel Andersson (fp), Virgin (m), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), Kaijser (m), Nils-Eric Gustafsson (cp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Antonsson (cp), fröken Ljungberg (m) och herr Mundebo (fp) som anser att det stycke i utskottets yttrande på s. 13 som börjar med »En höjning» och slutar med »i bruk» bort ha följande lydelse:

»En vidgning av den sektor inom beredskapsarbetena som nu utgörs av försvarsarbeten är möjlig. Arbeten kan komma i gång inom kort med objekt som har aktualitet och ligger inom områden med hög arbetslöshet. Dessa arbeten kan på ett ändamålsenligt sätt fogas in i utvecklingsplanerna. Med hänsyn därtill bör anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m. beräknas för att täcka arbetsmarknadsstyrelsens kostnader intill ytterligare 40 milj. kr. för byggnadsarbeten m. m. i skogslänen enligt medgivande som bör lämnas fortifikationsförvaltningen i anledning av motionerna I: 523 och II: 637. Med denna anslagsbedömning torde även syftet med motionerna I: 423 och II: 510, såvitt nu är i fråga, få anses tillgodosett.»

3. beträffande *anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m.*

a. av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Antonsson (cp) och Mundebo (fp) som — vid bifall till såväl reservationen 1 som reservationen 2 — anser att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 526 och II: 624, I: 523 och II: 637 samt I: 532 och II: 669, de två förstnämnda såvitt nu är i fråga, till *Allmänna beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 140 000 000 kr., därav förslagsvis 60 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,»

b. av herrar Virgin (m), Kaijser (m), Bohman (m) och fröken Ljungberg (m) som — vid bifall till reservationen 2 men ej till reservationen 1 — anser att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 523 och II: 637 och med avslag å motionerna I: 532 och II: 669 samt I: 526 och II: 624, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, till *Allmänna beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 115 000 000 kr., därav förslagsvis 40 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,»

4. beträffande *anslaget till Särskilda beredskapsarbeten m. m.* av herr Nils-Eric Gustafsson (cp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Nilsson i Tvärålund (cp) och Antonsson (cp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 13 som börjar med »Kungl. Maj:ts» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

»Oavsett vilken ambitionsnivå som får bestämma omfattningen av de allmänna beredskapsarbetena måste anspråken på särskilda beredskapsarbeten täckas. De äldre, de lokalt helt bundna och de som av skilda anledningar är handikappade vid utförandet av arbetsuppgifter utgör den grupp som först slås ut och som kvarstår som arbetslösa även vid en konjunkturuppgång. Angelägenheten att tillgodose dessa anspråk betonas även av att arbetsmarknadsstyrelsen förordat att medlen på tilläggsstat för beredskapsarbeten helt skulle tillföras de särskilda beredskapsarbetena. Utskottet tillstyrker därför motionerna I: 526 och II: 624 i denna del.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 526 och II: 624, såvitt nu är i fråga, till *Särskilda beredskapsarbeten m. m.* på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr., därav förslagsvis 25 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,»